

Referanser: KM 12/12, KR 34/12, KR 50/12, KM 04/13 og KM 10/13

Saksdokumenter:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
06.09.2013	KR 30.1/13 Innst. 363 L (2012-2013)	99885
06.09.2013	KR 30.2/13 Lovvedtak 90 (2012-2013)	99887
11.09.2013	KR 30.3/13 Forslag til nye regler for valg av menighetsråd - bokmål	100195
11.09.2013	KR 30.4/13 Forslag til nye regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet - bokmål	100196

Nye valgeregler - menighetsråd - bispedømmeråd og Kirkemøtet

Sammendrag

Stortinget vedtok 7. juni 2013 endringer i kirkeloven knyttet til kirkevalg. Med dette var den siste saken direkte knyttet til kirkeforliket av 10. april 2008 sluttført. Mange av hovedelementene i demokratireformen ble med dette lovfestet. Lovendringene danner grunnlaget for de nye reglene for valg av menighetsråd og for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet som nå skal utarbeides.

Parallelt med prosessen som gikk frem mot endringene i kirkeloven 7. juni 2013, har det også vært jobbet med de deler av regelverkene som nå skal vedtas i medhold av loven. Begge prosesser har sitt utspring i kirkeforliket og demokratireformen. På bakgrunn av tidligere vedtak i saken, legges det nå frem forslag til regler for valg av menighetsråd og forslag til regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Reglene skal tas i bruk første gang ved kirkevalget i 2015, og må derfor vedtas på Kirkemøtet 2014.

Kirkerådet skal nå ta stilling til enkelte bestemmelser som ikke er fastsatt i lov og som det så langt ikke er gjort vedtak om. Det må også vurderes om arbeidet med konkretisering av reglene har avdekket at deler av tidligere vedtak bør omgjøres. Et særlig viktig spørsmål som Kirkerådet skal ta stilling til, er velgernes adgang til å endre på stemmesedler. Mindre endringer i denne delen av regelverket kan få store konsekvenser for et valgresultat. Kirkerådet bes ellers om å ta stilling til andre vurderinger som er gjort siden Kirkemøtet.

Denne behandlingen i Kirkerådet danner grunnlaget for en høring. Endelig innstilling til Kirkemøtet gjøres på Kirkerådets møte i desember.

Forslag til vedtak

1. Forslag til «Regler for valg av menighetsråd» og forslag til «Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet» bearbeides i tråd med de momenter som kom fram i møtet.
2. Forslagene til regelverk blir så snart som mulig sendt ut til høring i tråd med saksorienteringen.
3. Kirkerådet ber om å få sammendrag av høringen og eventuelt justerte forslag til regler for valg av menighetsråd og for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet på sitt møte i desember. Kirkerådet vedtar endelig innstilling i saken til Kirkemøtet 2014 på sitt møte i desember.

Saksorientering

1. Bakgrunn

1.1 Endrede lovbestemmelser om kirkelige valg

1.1.1 Kirkeforliket, demokratireformen og grunnlovsendringene

Kirkeforliket av 10. april 2008 mellom de syv politiske partiene som var representert på Stortinget, ledet fram til grunnlovsendringene 21. mai 2012 vedrørende statskirkeordningen. Dette forliket inneholdt blant annet gjennomføring av en demokratireform. Denne ble gjennomført i årene 2008-2011. Det siste punktet i gjennomføringen av forliket var behandlingen av spørsmålet om nye valgordninger for Den norske kirke. Stortinget gjorde derfor et anmodningsvedtak hvor Stortinget ba regjeringen «på bakgrunn av Den norske kirkes behandling av forslag til valgordning, komme tilbake til Stortinget med egen sak om ny valgordning for Den norske kirke i løpet av våren 2013».

1.1.2 Departementets høringsprosess og Kirkerådets høringsprosess

Departementet sendte brev til Kirkerådet 11. september 2012 med forslag til endringer i kirkelovens regler om valg. Departementet anmodet Kirkerådet om å gjennomføre en særskilt høring blant de kirkelige instansene om saken. I møte 27.-28. september 2012 (sak KR 34/12) sluttet Kirkerådet seg til dette opplegget og ga uttrykk for forståelse for at det av tidsmessige grunner ikke ville være mulig å forelegge departementets lovforslag for Kirkemøtet før en lovproposisjon skulle fremmes for behandling i Stortinget. Kirkerådet la derfor til rette for at Kirkemøtet i sitt møte i april 2013 kunne uttale seg om lovproposisjonen.

Forslag om endringer i kirkeloven og i nærmere regler for de kirkelige valgene ble av Kirkerådet sendt på høring til bispedømmerådene samt 23 fellesråd høsten 2012. Et høringssammendrag ble lagt fram for Kirkerådet, som behandlet saken på sitt møte 6. desember 2012 (sak KR 50/12). Kirkerådet ga i hovedsak sin tilslutning til departementets forslag til lovendringer.

1.1.3 Prop. 78 L

15. mars 2013 ble Prop. 78 L *Endringer i kirkeloven* fremlagt og godkjent i statsråd. Denne inneholdt forslag til endringer i kirkeloven i flere paragrafer knyttet til kirkelige valg. Denne bygget på kirkeforlikets føringer, demokratireformens erfaringer samt resultatet fra høringen.

Angående **valgform og sammensetning av bispedømmeråd og Kirkemøtet**, mente departementet at forslagene som ble sendt ut på høring i hovedsak burde fastholdes. Allerede i brev av 11. september 2012 hadde departementet lagt til grunn at det var en bred enighet om at preferansevalgordningen ikke hadde fungert tilfredsstillende, og tatt til orde for en forenkling ved å gjøre regler for bispedømmerådsvalg og regler for menighetsrådsvalg så likeartede som mulig. Departementet foreslo derfor en lovfesting

av at de sju leke i bispedømmerådet skulle velges ved flertalls- eller forholdstallsvalg, og at minst fire av disse skulle velges ved direkte valg. Departementet la til grunn at Kirkemøtet ikke måtte fastsette urimelige krav til alternative lister, og tydeliggjorde også at flertallsvalg kun skulle benyttes dersom det ikke ble fremsatt alternative lister. Departementet utelukket imidlertid ikke enhver form for preferansevalg i tilfeller der det ikke fremsettes alternative lister. Videre var departementet opptatt av at lovbestemmelsen ikke burde utformes slik at den ville forutsette en bestemt råds- eller utvalgsstruktur under Kirkemøtet. Det ble derfor foreslått ikke å fastsette i loven at det ene medlemmet av Kirkemøtet utover bispedømmerådene skulle være leder av Samisk kirkeråd, på tross av at departementet støttet Kirkerådets forslag på dette punkt.

Angående **samtidighet og nærlokalisering med valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre**, viste departementet til kirkeforlikets forutsetning om at demokratireformen blant annet skulle inneholde kirkevalg samtidig med offentlige valg. Forslaget til lovbestemmelse om at kirkelige valg skal avholdes på samme sted og tid som andre offentlige valg, mente departementet kunne begrunnes i Den norske kirkes særskilte forhold (de historiske forutsetningene og Den norske kirkes særskilte stilling i det norske samfunnet). Departementet la også vekt på at forslaget hadde tilslutning fra de kirkelige organene og mente at dette ikke ville innebære en usaklig forskjellsbehandling av tros- og livssynssamfunn. Departementet forutsatte at samtidighet og nærlokalisering ville ivaretas uten å forstyrre eller påvirke gjennomføringen av stortings- eller kommunestyrevalget. Departementet åpnet også for en lovformulering som ikke utelukker at kirkevalg legges samtidig med valg til Stortinget istedenfor valg til fylkesting og kommunestyre, men påpekte at en eventuell omlegging vil ha en kostnadsside som forutsetter Stortingets medvirkning.

Departementet la til grunn at selv om lovbestemmelsen forutsetter at valg til menighetsrådet og direkte valg av leke medlemmer til bispedømmerådet avholdes på samme tid og sted, så kan Kirkemøtet i medhold av kirkeloven § 6 første ledd og § 23 annet ledd selv fastsette nærmere bestemmelser om valget skal avholdes på en eller flere dager, om åpningstider for valglokaler og om forhåndsstemmegivning. Det understrekes også at bestemmelsen ikke er til hinder for at velgere kan avgi stemme i andre lokaler i tillegg, for eksempel i kirkehuset etter gudstjenestens slutt.

Angående økonomiske og administrative konsekvenser, var departementet av den mening at de foreslåtte lovendringene ikke ga behov for noen ny gjennomgang, og det ble lagt til grunn at utgiftene knyttet til gjennomføringen av kirkevalg senere år ville dekkes innenfor tilsvarende økonomiske rammer som for kirkevalgene i 2009 og 2011.

1.1.4 Kirkemøtet 2013 – Om endringer i kirkeloven

Prop. 78 L ble behandlet på Kirkemøtet 2013 (sak KM 4/13 *Forslag til endringer i kirkeloven*), og følgende vedtak ble gjort:

Kirkemøtet har følgende synspunkter på Prop. 78 L til Stortingets behandling av endringer i kirkeloven:

1. Kirkemøtet legger vekt på at demokratireformen i Den norske kirke fullføres slik at kirkens organer får en sterk demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene, med etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg, og kirkevalg samtidig med offentlige valg, i tråd med kirkeforliket mellom de politiske partiene på Stortinget 10. april 2008.
2. På denne bakgrunn støtter Kirkemøtet forslagene i Prop. 78 L til endringer i kirkeloven:
(...)
Forslagene følger i vesentlig grad Kirkerådets anbefalinger.
3. Kirkemøtet merker seg departementets vurderinger (3.2.3 i proposisjonen) om valgform ved valg til bispedømmeråd. Framtidige kirkemøter må kunne vurdere hvilken form for flertalls- eller forholdstallsvalg som best sikrer intensjonen i demokratireformen, herunder også bruk av preferansevalg.
4. Kirkemøtet ønsker at det skal kunne stilles flere lister fra og med kirkevalget i 2015.
5. Kirkemøtet viser til Kirkerådets høringssvar til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet av 14.12.2012.
6. Kirkemøtet går inn for en permanent kirkelig stemmerettsalder på 15 år. Kirkemøtet ber derfor Stortinget vurdere om det er mulig nå å lovfeste kirkelig stemmerett for medlemmer av Den norske kirke som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år.

Kirkemøtet sluttet seg med dette til forslaget om lovendringer i Prop. 78 L, og også i all hovedsak til de vurderinger som proposisjonen inneholdt. Punkt 6 i vedtaket innebar derimot noe nytt. Kirkeloven § 4 første ledd var foreslått endret i tråd med at straffeloven var endret. Endringen gjaldt kun opphevelsen av bestemmelsen om ikke å være fradømt stemmerett i offentlige anliggender for å ha kirkelig stemmerett. Kirkeloven § 4 første ledd hadde også bestemmelse om at kirkemedlemmer har stemmerett fra det året de fyller 18 år. Denne bestemmelsen hadde ikke vært foreslått endret i det foreliggende forslaget til lovendring. På Kirkemøtet var det bred enighet om å gjøre 15 år som stemmerettsalder permanent, og det var derfor ønske om å få vurdert om det var grunnlag for å endre stemmerettsalder i kl § 4 til 15 år allerede i den pågående lovendringsprosess.

1.1.5 Kirke-, utdannings- og forskningskomiteens behandling

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen kom med sin innstilling 28. mai 2013 (Innst. 363 L (2012-2013)). Komiteen så det som verdifullt at endringene i kirkeloven så ut til å være i tråd med kirkens egne ønsker. Komiteen ga videre en positiv beskrivelse av Kirkemøtets behandling av saken, og uttrykte stor forståelse for at det fortsatt er ordninger som må prøves ut, evalueres og justeres. Komiteen berømmet også Kirkemøtet for at de åpnet for gode demokratiske prosesser for nominasjon og listeforslag, og særlig for at kravet til alternative lister ble senket i forhold til tidligere forslag. Komiteen fulgte

også opp Kirkemøtets henstilling om å lovfeste stemmerettsalder på 15 år. Komiteen uttalte at dette ville være et riktig og positivt tiltak i demokratiprosessen i Den norske kirke, og komiteen mente det var riktig å ta dette inn i lovverket siden § 4 (om stemmerett) allerede var til behandling.

Komiteens flertall (alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet) anså demokratireformen som tilfredsstillende oppfylt fra Den norske kirkes side. Komiteen minnet også om at den i Innst. 292 L (2011-2012), avgitt i mai 2012, hadde gjort en liknende vurdering.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mente at demokratireformen ikke hadde gitt de ønskede resultater. Dette medlem ønsket derfor en lovfesting av forholdstallsvalg som hovedregel ved de kirkelige valg, og også en lovfesting av at alle sju leke representanter skulle velges ved direkte valg.

Komiteens forslag til lovendringer var i all hovedsak lik forslaget i Prop. 78 L, med de nødvendige tillegg for å lovfeste 15 års stemmerettsalder.

1.1.6 Stortingets behandling

Saken ble behandlet på Stortinget 7. juni 2013. Debatten var i stor grad preget av positive kommentarer til den prosessen som var i ferd med å bli ferdigstilt, og med forskjellige visjoner for videre fremdrift. Anne Tingelstad Wøien fra Senterpartiet uttrykte imidlertid bekymring for det foreliggende forslaget, og fremmet forslag i tråd med sin merknad i innstillingen fra komiteen. På vegne av Senterpartiet fremmet Wøien forslag om at § 23 første ledd bokstav d skulle lyde «sju andre leke valgt direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer, som hovedregel ved forholdstallsvalg». Forslaget ble med 94 mot 7 stemmer ikke bifalt. Komiteens innstilling ble så enstemmig bifalt. Det endelige lovvedtaket ble som følger:

I Stortingets møte 7. juni 2013 ble det gjort slikt **vedtak til lov om endringer i kirkeloven**

I

I lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke gjøres følgende endringer:

§ 4 overskriften skal lyde:

§ 4 Stemmerett og valg

§ 4 første ledd skal lyde:

Hvert medlem av Den norske kirke som bor i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, har kirkelig stemmerett.

§ 4 nytt fjerde ledd skal lyde:

Kirkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre.

Nåværende § 4 fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 6 tredje ledd skal lyde:

Valgbar til menighetsråd og pliktig til å ta imot valg, er den som har rett til å stemme ved valget og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år.

§ 23 første ledd bokstav d skal lyde:

d) sju andre leke valgt ved flertalls- eller forholdstallsvalg, hvorav minst fire velges direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer,

§ 23 andre ledd første punktum skal lyde:

Presten og de leke medlemmene velges sammen med et tilsvarende antall varamedlemmer for fire år.

§ 24 første ledd første punktum skal lyde:

Kirkemøtet består av medlemmene av bispedømmerådene og ett medlem valgt etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

§ 24 sjuende ledd første punktum skal lyde:

Kirkemøtet kan uten hinder av bestemmelsene i loven her godkjenne forsøk med valgperiode på to år og direkte valg til kirkelig fellesråd og bispedømmeråd.

§ 24 åttende ledd oppheves.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Lovvedtaket ble sanksjonert av Kongen 21. juni 2013 som lov nr. 76. Lovendringen trer i kraft 1. januar 2014.

1.2 Kirkelig prosess frem mot valgeregler på bakgrunn av nye lovbestemmelser

Parallelt med prosessen frem mot endrede lovbestemmelser om kirkelige valg, har besluttende kirkelige organer også tatt stilling til spørsmål som inngår i de forhold som Kirkemøtet selv har hjemmel til å vedta. Del 1.2 tar for seg utredninger og de vedtak som er gjort i besluttende organer der dette har betydning for de valgeregler som nå skal fastsettes.

1.2.1 Kirkemøtet 2012

Kirkemøtet 2012 drøftet evalueringen av demokratireformen (sak KM 12/12). Punkt 4-6 i vedtaket beskriver ønsket prosess frem mot nye valgeregler:

4. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet om å utarbeide framlegg til reviderte valreglar før neste kyrkjeval i 2015. Dette må leggjast fram for Kyrkjemøtet seinast i 2014. Det er særskilt viktig å etablere ei betre ordning for val til bispedømmeråd og Kyrkjemøte. Ordninga med preferanseval har ikkje fungert tilfredsstillande. Valordninga må vere enklare for veljaren og gje veljaren reelle valalternativ.

5. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet om å arbeide vidare med planar og system for kommunikasjon kring kyrkjevala. Kyrkjemøtet vil framheve at valkortet, ei personleg utsending til alle røysteføre kyrkjemedlemmer, har vist seg som eit effektivt og målretta kommunikasjonstiltak. Kyrkjemøtet meiner det er rom for forbetringar særleg når det gjeld tiltak for å gjere kandidatane kjende for veljarane, og for kunngjering av valresultatet snarast råd.
6. Kyrkjemøtet bed Kyrkjerådet i samarbeid med Samisk kyrkjeråd om å utarbeide framlegg til ei betre ordning ved val på samiske representantar til bispedømmeråd og Kyrkjemøtet. Kyrkjerådet og Samisk kyrkjeråd vert óg bedne om å følgje opp Strategiplan for samisk kyrkjeliv når det gjeld samiskkyrkjeleg demokrati (pkt. 5.17).

1.2.2 Behandling i kirkelige råd høsten 2012

Prosessens høsten 2012 har det allerede vært vist til i punkt 1.1.2. I departementets brev av 11. september 2012, ble Kirkerådet anmodet om å ta med i høringen også det som angår øvrige momenter i valgordningen, utover forslag til lovendringer. I høringsrunden som ble gjennomført høsten 2012 etter vedtak i Kirkerådet i september 2012 (sak KR 34/12), ble det i tillegg til spørsmål knyttet til endringer i kirkeloven også spurt om endringer i valg- og nominasjonsordningen til valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet.

Saken var igjen oppe til behandling i Kirkerådet i desember 2012 (sak KR 50/12) med sammendrag av høringssvarene. Følgende forslag ble lagt frem for Kirkerådet:

På bakgrunn av høringen foreslår Kirkerådet følgende endringer i nominasjonsordningen:

- Høring til menighetsrådene på et foreløpig listeforslag innføres som ledd i nominasjonsprosessen.
- Kandidatlisten skal være prioritert.
- Ordningen med supplerende nominasjon videreføres. Antall forslagsstillere foreslås satt til minimum 75 (i 2011: 100) stemmeberettigede medlemmer fra minst tre ulike sokn innenfor bispedømmet (i 2011: fra ett prosti). Maksimum 50 % av forslagsstillerne kan komme fra ett og samme sokn.

Kirkerådet foreslår videre:

- Valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet gjennomføres enten som flertallsvalg med prioritert kandidatliste eller som forholdstallsvalg.
- Det avholdes en konsultasjon med valgkisperter og representasjon fra Kirkerådet og bispedømmerådene for å vurdere spørsmål knyttet til optellingsmåte ved flertallsvalg og hvordan ordning for flertallsvalg og forholdstallsvalg bør forholde seg til hverandre. Konsultasjonen avholdes om mulig før eller i forbindelse med Kirkerådets møte i januar 2013.

Kirkerådets vedtak i sak KR 50/12 punkt 3 og 4 ble som følger:

3. Kirkerådet ber om at det avholdes en konsultasjon med valgekspertes og representasjon fra Kirkerådet og bispedømmerådene for å vurdere spørsmål knyttet til opptellingsmåte ved flertallsvalg og hvordan ordning for flertallsvalg og forholdstallsvalg bør forholde seg til hverandre. Konsultasjonen avholdes om mulig før eller i forbindelse med Kirkerådets møte i januar.
4. Forslag til endringer i valgordningen, inklusive nominasjonsordningen, ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet legges fram for Kirkemøtet 2013. Forslaget bearbeides i tråd med de momenter som kom fram i møtet. Referat fra konsultasjonen (jf. pkt. 3) oversendes Kirkemøtet som vedlegg til saken.

1.2.3 Valgkonsultasjon 1. februar 2013

Den vedtatte valgkonsultasjon ble gjennomført på Losby gods 1. februar 2013, i tilknytning til møte i Kirkerådet. I tillegg til Kirkerådets medlemmer var også stiftsdirektører, bispedømmerådsledere samt bispedømmekontorenes valgansvarlige invitert til konsultasjonen. Dr. philos. Bernt Aardal bidro ved konsultasjonen sammen med dr. polit. Jo Saglie (begge forskere ved Institutt for samfunnsforskning).

Opptellingsmåter ved flertallsvalg var én av to hovedproblemstillinger.

Opptellingsmåten fra menighetsrådsvalget 2011 ble tatt opp til drøfting. Det ble særlig fokusert på denne opptellingsmåtens svakhet med henblikk på manglende sikring av mindretallsrepresentasjon (en ordning sårbar for «kupp»). Mulige tiltak for å begrense konsekvensene av disse svakhetene ble diskutert (begrensning i antall tilleggsstemmer samt fjerne muligheten til å stryke kandidater). Det ble også problematisert at urettede stemmer i praksis ikke gir noen innvirkning på valgresultatet. På tross av opptellingsmåtens påviste svakheter, ble det ikke foreslått andre opptellingsmåter som kunne være et bedre utgangspunkt ved flertallsvalg.

Forhold mellom ordning for flertallsvalg og forholdstallsvalg var det andre hovedtemaet for konsultasjonen. Det ble sannsynliggjort at forholdstallsvalg er enklere for velgerne, da man i større grad velger mellom saker fremfor personer. Det ble vist til at forholdstallsvalg har den fordel at det sikrer mindretallsrepresentasjon. Samtidig ble det fokusert på de utfordringer som finnes, både knyttet til det rent valgtekniske (grupperinger finnes ikke i dag) og også det mer kirkepolitiske (utvikling mot sterkere polarisering). Det ble også fokusert på at en nominasjonskomité nedsatt av valgstyret kan være problematisk dersom det arrangeres forholdstallsvalg.

Det ble på konsultasjonen påpekt at den ideelle valgordning er vanskelig å finne, og det ble argumentert for at det sannsynligvis ikke ville være så mye mer å hente gjennom videre utredninger. Fremfor videre utredninger fremstod det som et bedre alternativ å gå inn for en valgordning som det kan være mulig å gjøre justeringer på etter hvert som man høster erfaringer. Kirkerådet utarbeidet saksfremlegg til Kirkemøtet 2013 på bakgrunn av høringsen høsten 2012 samt valgkonsultasjonen februar 2013.

1.2.4 Føringer i Prop. 78 L

Prop. 78 L er allerede nevnt under 1.1.3 i forbindelse med lovendringene. Proposisjonen inneholdt også en tolkning av lovformuleringen «ved flertalls- eller forholdstallsvalg» som ikke hadde vært lagt til grunn i den kirkelige behandlingen av nominasjons- og valgordninger. I proposisjonens 3.2.3 stod det at «dersom det ikke framsettes alternative lister, vil valget av leke bispedømmerådsmedlemmer kunne gjennomføres som et flertallsvalg». Dette kunne ikke tolkes annerledes enn et pålegg om å åpne for alternative lister og således forholdstallsvalg. Et av spørsmålene etter valgkonsultasjonen ble avgjort – i de nye reglene måtte det åpnes for forholdstallsvalg i alle bispedømmer.

1.2.5 Kirkemøtet 2013 – om nominasjons- og valgordning

I tillegg til behandling av saken KM 04/13 *Forslag til endringer i kirkeloven* (jf. 1.1.4) behandlet Kirkemøtet 2013 også saken KM 10/13 *Hovedlinjer i nominasjons- og valgordning ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet*. Kirkemøtet gjorde følgende vedtak:

1. Kirkemøtet ber Kirkerådet legge fram forslag til permanente valgeregler for de kirkelige valg for Kirkemøtet 2014. Valgreglene skal bygge på de *Særlige regler ved de kirkelige valg* som ble benyttet ved kirkevalget i 2011. Valgreglene for valg av de leke medlemmene til bispedømmeråd og Kirkemøtet endres i tråd med føringene i de følgende punkter.
2. Det enkelte bispedømmeråd bestemmer om de sju leke medlemmene velges ved
 - a) direkte valg av alle sju medlemmer
 - eller
 - b) som en kombinasjon der fire medlemmer velges ved direkte valg og tre medlemmer ved indirekte valg.
3. Valget gjennomføres på følgende måte:
 - a) Bispedømmerådet oppnevner et valgstyre som ser til at en bredt sammensatt nominasjonskomité velges etter prosedyrer fastsatt av KM 2014, som sikrer at et mangfold av kirkelige erfaringer og synspunkter er representert.
 - b) Nominasjonskomiteen setter opp en prioritert kandidatliste, som skal ha minst 20 % kandidater under 30 år og minst 40 % av hvert kjønn, samt geografisk spredning i bispedømmet.
 - c) Kandidatlisten kunngjøres på bispedømmets nettsider og sendes til menighetsrådene.
 - d) Til sammen 150 stemmeberettigede medlemmer fra minst tre ulike sokn i bispedømmet kan stille alternativ liste. Maksimalt 50 % av underskriverne kan komme fra ett og samme sokn. Listen skal ha minst 20 % kandidater under 30 år og minst 40 % av hvert kjønn, samt geografisk spredning innenfor bispedømmet.
 - e) Dersom det foreligger flere lister, gjennomføres valget som forholdstallsvalg. Det skal være mulig å avgi tilleggsstemmer til et

nærmere angitt antall kandidater som fastsettes av Kirkemøtet i 2014, men ikke anledning til å stryke kandidater. Det skal være mulig å gi personstemmer til kandidater fra annen liste. Ved opptellingen skjer mandatfordelingen i samsvar med antall stemmer til den enkelte liste etter oddetallsmetoden med første delingstall 1, deretter tildeles plassene til kandidater på hver liste etter antall personstemmer.

- f) Dersom det ikke fremmes alternative lister kan til sammen 75 stemmeberettigede fra minst tre ulike sokn i bispedømmet foreta supplerende nominasjon. Maksimalt 50 % av forslagsstillerne kan komme fra samme sokn.
- g) Valget gjennomføres som flertallsvalg dersom det bare foreligger liste fra nominasjonskomiteen. Det skal være mulig å avgi tilleggsstemmer til et nærmere angitt antall kandidater som fastsettes av Kirkemøtet i 2014, men ikke anledning til å stryke kandidater. Samme opptellingsmåte benyttes som ved menighetsrådsvalget 2011 og plassene tildeles i samsvar med antall personstemmer.

4. Vedtaket fattes med forbehold om at Stortinget gjør de nødvendige endringer i kirkeloven.
5. Prøveordningen med stemmerett fra det året man fyller 15 år brukes i alle bispedømmer.
6. Kirkemøtet viser ellers til vedtakene i KM 12/12, pkt. 5 og 6.

Med dette vedtaket var flere viktige veivalg tatt. Som nevnt i 1.2.4, hadde Prop. 78 L føringer i punkt 3.2.3 angående åpning for alternative lister og forholdstallsvalg. Kirkemøtets bekreftet at en slik åpning også var i tråd med Kirkemøtets egne ønsker (se også vedtak i sak KM 04/13, pkt 4). Kirkemøtet tok stilling til hvilken terskel det skulle være for å stille lister. Det ble videre tatt stilling til forholdet mellom ordning med supplerende nominasjon til nominasjonskomiteens liste og ordning med lister fra andre grupper av forslagsstillere. Kirkemøtet fant det riktig ikke å gå videre med forslaget om høring av et foreløpig listeforslag, da dette ville gjøre nominasjonsprosessen unødvendig omfattende tatt i betraktning at det ble vedtatt ordning for alternative lister i tillegg til supplerende nominasjon. Kirkemøtet tok også stilling til hvorvidt det skulle gis åpning for å stryke kandidater, og valgte å gå bort fra dette i tråd med anbefalinger på valgkonsultasjonen. Opptellingsmåte ble vedtatt lik opptellingsmåten ved menighetsrådsvalget 2011. Det ble derimot ikke tatt stilling til hvor mange tilleggsstemmer det skal være anledning til å gi. Det ble henvist til Kirkemøtet 2014 for en endelig avgjørelse i dette spørsmålet. Vedtakets pkt 5 kan man i etterkant se bort fra, da kirkelig stemmerettsalder i etterkant ble lovfestet til 15 år.

Det fremkom ikke entydig av vedtaket hvorvidt det var tenkt at nominasjonskomiteens liste skulle foreligge før fristen for andre grupperinger. En tydeliggjøring av dette finnes derimot i komitémerknadene: «Denne [nominasjonskomiteens liste] kunngjøres og sendes ut til menighetsrådene. Andre grupperinger av forslagsstillere gis så anledning til

å fremme lister.» Av dette følger det at det er tenkt en prosess der nominasjonskomiteen først kunngjør sin liste, og at andre grupperinger får anledning til å lage lister også som reaksjon på nominasjonskomiteens liste.

I komitémerknadene var det også en oppstilling over de spørsmål som komiteen mente det var nødvendig å få avklart frem mot Kirkemøtet 2014:

Tema som komiteen har notert for videre utredning frem mot Kirkemøtet 2014, er blant annet:

- Regler for sammensetning og valg av nominasjonskomité.
- Retningslinjer for hvordan muligheten for å stille lister skal kunngjøres.
- Hvor mange personer som skal stå på kandidatlistene.
- Avklaring for personer som ønsker å stå på to lister.
- Avklaring for personer som ønsker å være forslagsstillere for to lister eller som ønsker å fremme mer enn én kandidat til supplerende nominasjon.
- Innplassering på listen av de kandidater som er fremmet gjennom supplerende nominasjon.
- Håndtering av tilføyelse av nye navn på stemmeseddelen (noe som er tillatt ved menighetsrådsvalg).
- Eventuell begrensning av antall tilleggsstemmer og håndtering av stemmesedler som ikke tar hensyn til disse begrensningene.
- Regler for indirekte valg i forhold til reglene for direkte valg.

2. Nye valgeregler - menighetsråd - bispedømmeråd og Kirkemøtet

Vedlagt denne saken følger forslag til nye regler for valg av menighetsråd og for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Regelverkene bygger på de føringer og vedtak som det er gjort rede for i bakgrunnsdelen. Etter demokratireformen blir endringene i regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet så omfattende at det ikke er mulig å revidere de gjeldende regler fra før 2009. Det er derfor nødvendig å definere disse reglene som nye regler. Regler for valg av menighetsråd har mindre omfattende endringer, men det anses likevel som mest hensiktsmessig å definere også disse som nye regler. Det gir større frihet til å strukturere regelverket mer hensiktsmessig, uten å være bundet av tidligere paragrafinndelinger.

I denne saken gjøres det rede for de viktigste utfordringer knyttet til utformingen av de nye regelverkene og for de avveininger som gjenstår. Kirkerådet bes også å ta stilling til den videre fremdriftsplanen for saken.

2.1 Regler for valg av menighetsråd

Endringene i regler for valg av menighetsråd er som nevnt ovenfor ikke av et så stort omfang som i reglene for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dette fordi Kirkerådet har vurdert valgordningene og nominasjonsordningene fra 2011 som gode nok. Da direkte valg av leke medlemmer til bispedømmerådet foregår samtidig med og på samme sted som menighetsrådsvalget, er det mange av bestemmelsene i reglene for valg av menighetsråd som har direkte betydning for valg av leke kandidater til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Det er særlig bestemmelsene om tid og sted for valget dette gjelder. I regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet henvises det derfor til regler for valg av menighetsråd på dette punktet.

Ut over dette er det også aktuelt å gjøre noen mindre justeringer slik at regler for valg av menighetsråd og regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet blir så likeartede som mulig. Det er også gjort andre redaksjonelle endringer for å få regelverket til å fremstå som mer gjennomarbeidet. Det må nå også tas stilling til om prøveordningen med valg av halve menighetsrådet annethvert år skal avvikles, forlenges eller gjøres permanent.

2.1.1 Tid og sted for valget

Den nye bestemmelsen i kirkeloven § 4 fjerde ledd sier at kirkelige valg holdes samtidig med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, valg til Stortinget eller fylkesting og kommunestyre. Samtidig sier departementet i sine merknader til de enkelte bestemmelser i Prop. 78 L (kap. 5), at «nærmere bestemmelser om at valget skal avholdes på en eller flere dager, om åpningstider for valglokale og om forhåndsstemmegivning fastsettes av Kirkemøtet i medhold av kirkeloven § 6 første ledd og § 23 annet ledd». Departementet sier videre: «Den [bestemmelsen] stenger heller ikke for at velgere kan avgi stemme i andre lokaler i tillegg, for eksempel i kirkehuset etter gudstjenestens slutt».

Dersom man skal få full effekt av å ha valg samtidig med og i umiddelbar nærhet av andre offentlige valg, er det etter Kirkerådets vurdering nødvendig at de kirkelige valgkretsene følger de kommunale valgkretsene, også når det gjelder åpningstid. I

utkastet til regelverk er det derfor lagt opp til at alle menigheter skal ha valgkretser som samsvarer med de kommunale, og at også åpningstiden skal samsvare. Samtidig kan det være forhold som gjør at noen menigheter må søke om dispensasjon fra disse kravene. Dette kan blant annet skyldes manglende ressurser til gjennomføringen. Kirkevalgene er etter ny lovgivning ikke fullfinansierte (se del 3 – Økonomiske/administrative konsekvenser). Med bakgrunn i de nevnte merknadene fra departementet og de økonomiske rammebetingelsene, foreslås det å regelfeste en mulighet for å søke bispedømmerådene om dispensasjon fra kravene.

Valg i tilknytning til gudstjenesten i tillegg til den offisielle valgdagen, har i stor grad vært praktisert. Denne muligheten videreføres i utkast til nytt regelverk.

2.1.2 Tilpasning til regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

En av svakhetene ved Kirkevalget 2011 var at det var stor forskjell på hvordan man skulle behandle stemmeseddelen til valg av menighetsråd og stemmeseddelen til valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Det er nå lovfestet at begge valg skal foregå som flertalls- eller forholdstallsvalg, blant annet for å gjøre valgene så likeartede som mulig. Dette tilstrebes også ved utarbeidelse av mer detaljerte regler, så langt det er hensiktsmessig. Det foreslås derfor at de endringer det er lov å gjøre på stemmesedlene også blir så like som mulig. I de vedlagte forslag til regelverk foreslås det for begge valg at det skal være tillatt å gi opp til tre tilleggsstemmer og også at det skal være tillatt å stryke opp til tre kandidater. Drøfting av dette gjøres i punkt 2.2.3. De vurderinger som gjøres der knyttet til valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet er også aktuelle for valg av menighetsråd. Dersom Kirkerådet vedtar noe annet for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, bør det vurderes om tilsvarende endring bør gjøres for valg av menighetsråd.

Kirkemøtet vedtok i sak 10/13 at det ikke skulle være tillatt med stemmetillegg (forhåndskumulering) på listene til valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet. Det foreslås at tilsvarende gjøres gjeldende også for valg av menighetsråd. Dette rydder også opp i forholdene mellom lister utarbeidet av en nominasjonskomité oppnevnt av menighetsrådet og lister fremmet av andre grupper forslagsstillere. Det er også foreslått for begge valg å sette en begrensning på tre når det gjelder antallet navn som kan overføres fra én liste til en annen (ved forholdstallsvalg). Drøfting av dette gjøres i punkt 2.2.3.

Tilføyelse av navn som ikke står på noen liste har svært forskjellig innvirkning for de to valgene, og i og med at tilføyde navn faktisk innimellom har blitt valgt inn i menighetsråd, foreslås det å videreføre anledningen til dette selv om slike tilføyelser ikke blir tatt hensyn til ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Det foreslås at det også her settes en begrensning til tre tilføyde navn. Dette fordi det i teorien ellers kan føres opp et uendelig antall navn.

2.1.3 Prøveordning med valg av halve menighetsrådet annethvert år

En videreføring av prøveordningen med valg av halve menighetsrådet annethvert år er ikke tatt med i utkastet til regelverk. Underveisevalueringen fra 2011 var på mange måter positiv. 76 % av dem som svarte ga uttrykk for godt samsvar med tanken om at man

skulle oppleve bedre kontinuitet i menighetsrådets arbeid. Bare 4 % syntes ikke det hadde vært noe samsvar. Samlet var det 64,6 % av de som svarte som gikk inn for å gjøre denne prøveordningen om til en permanent ordning fra 2015. Årets erfaringer med å arrangere mellomvalg for de som fremdeles deltar i prøveordningen gjør at en videreføring likevel ikke er tatt inn. De endringer ved kirkelige valg som har kommet som en følge av demokratireformen, gjør at det anses som svært vanskelig å skulle arrangere menighetsrådsvalg utenom de ordinære valg hvert fjerde år. Det planlegges å invitere til en Questback-undersøkelse til de menigheter som fremdeles er med i ordningen som en del av sluttevalueringen av ordningen, og resultatet fra denne undersøkelsen vil legges frem for Kirkerådet i desember.

2.2 Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet

De nye reglene for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet har utgangspunkt i de endrede lovtekstene i kirkeloven knyttet til kirkelige valg. Her er det føringer som ikke er til videre diskusjon. De nye reglene bygger videre på de særskilte reglene fra 2011 og vedtak fra Kirkemøtet 2013, og har som utgangspunkt at de vedtak som ble gjort der ikke skal opp til ny behandling på Kirkemøtet i 2014 (med ett unntak – se punkt 2.2.3). Kirkemøtekomiteen som jobbet med valgsakene i 2013 satte også opp en liste over spørsmål de mente måtte avklares videre frem mot Kirkemøtet 2014 (jf. 1.2.5). I det utsendte forslag til regler er disse spørsmålene tatt stilling til, og det gjøres her rede for vurderingene.

2.2.1 Nytt oppsett av regelverket

I «Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet 2011» var det en inndeling i romertall med egne paragrafrekker for hvert romertall. Denne type inndeling er ikke vanlig i de regler som finnes på Lovdata, og det har kommet tilbakemeldinger til sekretariatet om at det har vært vanskelig å finne frem i disse. I det fremlagte forslaget er det gjort bruk av samme oppsett som man kan finne i større lovtekster av nyere dato, med kun én paragrafrekke. Paragrafene er lengre og har flere ledd, samtidig som leddene er nummererte.

2.2.2 Ny tidsplan for valgprosessen

Komiteen som behandlet kirkevalgsakene på Kirkemøtet 2013, så for seg at det skal være mulig å stille lister *etter* at nominasjonskomiteens foreløpige liste er kunngjort (jf. 1.2.5). Det skal altså gis mulighet til å vurdere om man opplever seg ivaretatt gjennom nominasjonskomiteens liste før man avgjør om man vil stille egen liste. Konsekvensene av dette er at det ikke kan være en felles frist for alle lister 1. mai slik som ved menighetsrådsvalget. Nominasjonskomiteens foreløpige liste må foreligge og kunngjøres i god tid før fristen for innsendelse av andre lister. I utsendt forslag begynner hele prosessen derfor to måneder tidligere enn ved valget i 2011. Fristen for nominasjonskomiteens foreløpige liste er satt til 1. mars, og fristen for andre lister er satt til 1. mai. Tidsplanen fra og med 1. mai og frem mot valget er uendret for direkte valg av leke medlemmer.

Nominasjonsprosessene for valg av de ulike grupper av kandidater har tidligere gått parallelt, og dette videreføres også når nominasjonsprosessen for leke medlemmer starter

to måneder tidligere. Dette betyr at alle nominasjonsprosessene er foreslått igangsatt to måneder tidligere. Dette gir gode muligheter for at valg av de andre representantene (prest, lek kirkelig tilsatt, representant for samisk kirkeliv og fra døvemenighetene) kan skje tidligere, og i utsendt forslag til regelverk er det foreslått at ny frist for innsendelse av stemmesedler settes til 1. oktober. Indirekte valggrunde for valg av leke medlemmer krever at valgoppgjør for direktevalget samt menighetsrådsvalget er gjennomført, og at det gis tilstrekkelig tid til konstituerende møter for nye menighetsråd. Frist for innsendelse av stemmer i indirekte valgomgang av leke medlemmer er derfor foreslått satt til 1. november.

2.2.3 Regler for hvilke endringer velgeren kan gjøre på stemmeseddelen

Hvilke endringer velgeren gjør på stemmeseddelen kan ha stor påvirkning på valgresultatene. Regelverket må balansere tre hensyn:

- 1) Et mest mulig representativt valgresultat
- 2) En reell påvirkningsmulighet for velgeren og en mulighet for å kunne levere en stemmeseddel som best mulig gir uttrykk for velgerens mening
- 3) Gjenkjennelige/likeartede regler som andre valg, og da særlig menighetsrådsvalget

Det er særlig i tilfeller med flertallsvalg ut fra én liste at mindre justeringer av reglene kan få relativt store konsekvenser for valgresultatet. Å balansere mellom de forskjellige hensyn kan være komplisert.

Det er godt dokumentert at flertallsvalg med den vedtatte opptellingsmåte (sak KM 10/13 pkt. 3 g, jf. 1.2.5), kombinert med fritt antall tilleggsstemmer og fritt antall strykninger, i liten grad sikrer et representativt valgresultat (jf. valgkonsultasjonen 1. februar 2013). Det er en kjent risiko at organiserte kampanjer vil kunne få uforholdsmessig mange plasser i et bispedømmeråd selv med relativt begrenset oppslutning. Begrensninger i hvilke endringer velgeren kan gjøre på stemmeseddelen vil kunne redusere denne risikoen.

Kirkemøtet 2013 vedtok at det i det nye regelverket ikke skal være anledning til å stryke kandidater. Dette harmonerer med anbefalinger Kirkerådet har fått i sin utredningsprosess (heller positive preferanser enn negative), og harmonerer også med utviklingen ved andre offentlige valg (strykninger er f.eks. ikke lengre tillatt ved valg til kommunestyre). Kombinert med den opptellingsmåten man har valgt (alle navn på stemmeseddelen får stemme), er konsekvensen at en velger kan bli tvunget til å gi støtte til en kandidat som velgeren ikke har tillit til. Uten andre restriksjoner, vil en velger kunne kompensere for den manglende muligheten til å stryke ved å gi tilleggsstemme til alle de andre på listen, og slik sett nedprioritere den/de som man ikke har tillit til.

Bortfall av mulighet til strykninger kan gi noe redusert mulighet for at organiserte kampanjer får uforholdsmessig stor representasjon, men bare i begrenset grad. Hvis man virkelig ønsker å sikre et mest mulig representativt valgresultat, ble det på valgkonsultasjonen sannsynliggjort at det er antallet tillatte tilleggsstemmer som må begrenses, helst ned til maksimum halvparten av det antallet plasser som er på valg. En så kraftig begrensning i antall tilleggsstemmer (to eller tre avhengig av om det også er indirekte valg) kombinert med at det ikke er anledning til strykninger, gir en stor

begrensning av enkeltvelgerens mulighet til å uttrykke sin mening. Det å tilføye nye navn har ingen betydning når det samtidig ikke er tillatt å stryke kandidater. Det er altså kun gjennom tilleggsstemmer velgeren kan gjøre endringer dersom det fastholdes at det ikke skal være tillatt å gjøre strykninger, og da blir det vanskelig å begrense dette til to eller tre. **Det foreslås derfor at vedtaket om ikke å tillate strykninger revurderes.**

Da det tidligere ble vurdert hvorvidt anledningen til å stryke skulle falle bort, ble det blant annet lagt vekt på at denne anledningen er tatt bort ved valg til kommunestyre. Likhet med andre offentlige valg er i utgangspunktet et viktig prinsipp. Samtidig skjer valg til kommunestyre nesten uten unntak som forholdstallsvalg, og strykninger har en noe annen effekt i et valg mellom flere lister. Her anses derfor hensynet til velgerens påvirknings- og uttrykksmulighet som viktigere enn likheten med valg til kommunestyre.

I det fremlagte forslaget er det foreslått at man kan stryke opptil tre kandidater. Samtidig er også antall tillatte tilleggsstemmer foreslått begrenset til tre. I tilfeller der velgeren ikke tar hensyn til begrensningene, vil de tre øverste tilleggsstemmene og de tre nederst strykningene bli hensyntatt. Velgeren vil med dette ha en reell påvirkningsmulighet og mulighet for å kunne levere en stemmeseddel som i stor grad gir uttrykk for sin mening. Samtidig anses det som sannsynlig at risikoen for uforholdsmessig stor representasjon knyttet til organiserte kampanjer blir redusert. Terskelen for organiserte strykekampanjer anses for å være langt høyere enn terskelen for organiserte tilleggsstemme-kampanjer. I de bispedømmer der det er både direkte og indirekte valgrunde, skal det bare velges fire representanter i den direkte runden. Begrensningen på tre tilleggsstemmer og strykninger kan likevel forsvares også her, da det i indirekte runde gis mulighet til å rette opp eventuelle skjevheter i den direkte runden.

Kirkemøtet vedtok i sak KM 10/13 at det ved forholdstallsvalg skal være mulig å gi personstemmer også til kandidater fra andre lister enn den velgeren ønsker å gi sin stemme til (overføring av navn fra én liste til en annen). Dette er tatt inn i det fremlagte forslaget. Det er nødvendig å sette en begrensning på dette antallet for ikke å få problemer med oppstillingen. For å være konsekvent er det foreslått også her å sette begrensningen til tre. Denne begrensningen samsvarer også godt med tilsvarende begrensninger ved valg til kommunestyre.

Det er foreslått at tilføyde navn som ikke står på noen liste ikke skal bli tatt hensyn til. Selv om strykninger foreslås opprettholdt i et begrenset omfang, vil det i praksis ikke være reelle muligheter for at tilføyde navn blir valgt inn. Å telle opp tilføyde navn vil kreve mye ekstraarbeid og ha svært begrenset nytteverdi. Det er også tatt med i vurderingen at det legges opp til en svært omfattende nominasjonsprosess, og at det er gode muligheter for å få inn nye navn gjennom denne prosessen. Overføring av navn fra én liste til en annen (ved forholdstallsvalg), tillates i tråd med vedtak i sak KM 10/13.

2.2.4 Likebehandling av lister – informasjon i forhold til valgkamp

Den nye situasjonen med at det er åpnet for at grupper av forslagsstillere kan fremme egne lister, krever at en del nye forhold blir gjennomtenkt. Regelverket må sikre likebehandling av listene og at valgrådet ikke begynner å jobbe politisk. Det er en krevende balanse mellom informasjon og valgkamp. Ansvar for den samlede

kandidatpresentasjonen bør ut fra et prinsipp om likebehandling nå ligge hos valgrådet og ikke hos nominasjonskomiteen. Valgrådet må se til at kandidatene fra de forskjellige listene får samme mulighet til å presentere seg. I tillegg må eventuelle alternative lister ha mulighet til kort å presentere hva som er formålet til den alternative listen.

Det er foreslått i regelverket at retten for andre grupper av forslagsstiller til å stille egne lister kunngjøres innen 1. januar i valgåret. Ansvar for dette ligger til valgrådet. Det er i regelverket gjort en definisjon av hva kunngjøring innebærer. Det er også tatt inn i regelverket at det i all presentasjon av nominasjonskomiteens foreløpige liste også skal informeres om muligheten til å fremme alternative lister.

2.2.5 Regler for valg av representanter for samisk kirkeliv

Regler for valg av representanter for samisk kirkeliv blir fremlagt for Kirkerådet som egen sak etter at det har vært behandlet i Samisk kirkeråd. Dette innarbeides i høringsgrunnlaget og i saksfremlegget i desember.

2.2.6 Regler for valg av prest og lek kirkelig tilsatt

Som tidligere nevnt er tidsplanen for valg av prest og lek kirkelig tilsatt justert. I tillegg foreslås det også her å bruke flertallsvalg fremfor preferansevalg. Dette for at velgerne skal kunne forholde seg til så like valgordninger som mulig. Når det bare skal velges én fast representant, anses flertallsvalg å være et fullgodt alternativ til preferansevalg.

Kirkeloven § 23 andre ledd første punktum omhandler varamedlemmer i bispedømmerådet. Dette punktum er endret slik at det samsvarer med endringene som ble gjort i § 23 første ledd bokstav d (leke representanter i bispedømmerådet). Bestemmelsene om varamedlemmer i de midlertidige reglene til valget i 2009 og 2011 er ikke hensyntatt i lovendringen. Dette betyr at man er tilbake ved bestemmelsen om at det skal velges én vararepresentant for presterepresentanten og én vararepresentant for den leke kirkelige tilsatte. Erfaringsmessig kan dette være noe knapt, så det er viktig å se til at valgoppgjørene blir gjort på en slik måte at det er enkelt å utnevne nye vararepresentanter ved forfall eventuelt uttreden.

Det har vært etterlyst en gjennomgang av hvilke yrkesgrupper som skal høre inn under «lek kirkelig tilsatt». Regelverket er ikke endret på dette punkt, men det vil bli gjennomgått i veiledningen.

2.2.7 Kirkemøtekomiteens spørsmålsliste

I dette avsnittet gjøres det rede for kirkemøtekomiteens spørsmål fra komitemerknadene i sak KM 10/13, jf. 1.2.5.

Prosedyrer/regler for sammensetning og valg av nominasjonskomité er både nevnt i Kirkemøtets vedtak og er tatt med i komiteens momentliste. Vedtaket sier at det skal være en bredt sammensatt nominasjonskomité som velges etter prosedyrer som sikrer at et mangfold av kirkelige erfaringer og synspunkter er representert. På tross av dette vedtaket er det ikke gjort endringer på dette punkt i forslaget til nytt regelverk. Den gjeldende prosedyre sikrer geografisk spredning i nominasjonskomiteen, og også

representasjon av begge kjønn. En prosedyre som sikrer et mangfold av kirkelige erfaringer og synspunkter også i nominasjonskomiteen, vil måtte ha et helt annet utgangspunkt enn prostivise valg, og anses også som krevende å gjennomføre i praksis. Dette vil gjøre den samlede valgprosessen enda mer omfattende og vil trolig også kreve at prosessens start må fremskyndes ytterligere. Det innstilles på at nåværende prosedyre fastholdes.

Antallet personer på kandidatlistene må være forskjellig til de forskjellige typer lister. I 2011 var det 18 personer som skulle stå på nominasjonskomiteens liste. Det har ikke kommet kritiske innvendinger mot dette, og tallet videreføres derfor. Når det gjelder antallet personer som skal stå på lister fra andre grupper av forslagstillere, er det foreslått å benytte samme minimumsantallet som ved valg til kommunestyre – 7 kandidater. Maksimumsantallet for disse listene settes til 18, slik at dette blir likt som nominasjonskomiteens liste. Det er ikke satt noe tak for hvor mange som kan tilføyes nominasjonskomiteens liste ved supplerende nominasjon. Når det gjelder **innplassering av kandidater fremmet ved supplerende nominasjon**, foreslås det at disse settes nederst på listen ut fra loddtrekning. Listens rekkefølge har begrenset betydning ved flertallsvalg med den vedtatte opptellingsmåten.

Når det gjelder **avklaring for personer som ønsker å stå på to lister og for personer som ønsker å være forslagsstillere for to lister eller to kandidater til supplerende nominasjon**, er dette rimelig greit å hente ut fra valgloven og fra de særskilte regler for de kirkelige valg 2011. Samme kandidat kan ikke stå på to lister, og samme person kan ikke være forslagsstiller for to lister eller for to personer til supplerende nominasjon. Prosedyrer for håndtering av dette er videreført i forslaget til nytt regelverk.

Håndtering av tilføyelse av nye navn på stemmeseddelen, eventuell begrensning av antall tilleggsstemmer og håndtering av stemmesedler som ikke tar hensyn til begrensningene er allerede behandlet i 2.2.3, og **retningslinjer for hvordan muligheten for å stille lister skal kunngjøres** er behandlet i 2.2.4. **Regler for indirekte valg i forhold reglene for direkte valg** fremgår av det fremlagte forslag til regelverk.

2.3 Prosess videre – høring av berørte parter

Regler for kirkelige valg må anses å være forskrifter. Regler for valg av menighetsråd har sin forskriftshjemmel i kirkeloven § 6 første ledd og regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet har sin forskriftshjemmel i kirkeloven § 23 annet ledd. Utarbeidelse av disse reglene må derfor følge forvaltningslovens bestemmelser om forskrifter (§§ 37-40). Forvaltningsloven § 37 første og andre ledd sier:

Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Offentlige og private institusjoner og organisasjoner for de erverv, fag eller interessegrupper som forskriftene skal gjelde eller gjelder for eller hvis interesser særlig berøres, skal gis anledning til å uttale sig før forskriften blir utferdiget, endret eller opphevet. Så langt det trenges for å få saken allsidig opplyst, skal uttalelse også søkes innhentet fra andre.

Regelverk for kirkelige valg har ikke vært sendt på høring tidligere. Forvaltningsloven sier at det skal gjennomføres en alminnelig høring før forskrifter fastsettes. Forslagene til regler for valg av menighetsråd og til regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet må derfor på høring mellom Kirkerådets to møter høsten 2013. Statens utredningsinstruks angir en normal høringsfrist på tre måneder, og seks ukers frist er satt som et absolutt minimum. Selv korteste frist på seks uker er en utfordring, men mulig å gjennomføre høsten 2012. I og med at mange av de viktigste spørsmålsstillingene var ute på høring høsten 2012, utarbeides det denne gang ikke detaljerte høringsspørsmål.

I tråd med utredningsinstruksens veiledning 7.1.3 legges forslagene til regelverk samt bakgrunnsdelen fra dette sakspapir ut på nettstedet www.kirken.no sammen med et kort følgebrev. Menighetsråd, fellesråd og bispedømmeråd samt andre aktuelle høringsinstanser informeres om dette pr e-post, og oppfordres til å komme med uttalelser og innspill.

3. Økonomiske/administrative konsekvenser

De økonomiske og administrative konsekvensene av lovendringen for bevilgende myndigheter er det redegjort for i Prop. 78 L, jf. 1.1.3. Det legges i proposisjonen til grunn at utredningen av de økonomiske og administrative konsekvensene før Kirkevalget 2009, gjennomgått i St.prp. nr. 39 (2008-2009), også danner grunnlaget for tildelingene til kirkevalg i kommende år. I stortingsproposisjonen står følgende under 3.2.3:

Departementet kan imidlertid ikke se at det er hensiktsmessig å innføre en gjennomgående kompensasjonsordning som innebærer at alle valgstyrrer, stemmestyrrer, kirkelig tilsatte og andre som har oppgaver som valgfunksjonærer, skal oppebære en rett til godtgjørelse etter bestemte satser. Omfang og innretning av betalings- og kompensasjonsordninger må etter departementets syn fastsettes lokalt, bl.a. i lys av de bestemmelser som lokalt treffes om valggjennomføringen. Dette følger naturlig av at det er menighetsrådet som avgjør om søndagen skal tas i bruk som valgdag, hvilke åpningstider som skal gjelde, hvilke stemmesteder/valglokaler som utpekes, når opptellingen skal finne sted m.v.

Det bør dessuten kunne forventes at valgfunksjonærer også i 2009 i en viss utstrekning vil kunne hjelpe til uten betaling, ikke minst der også søndagen er valgdag, og at kirkelig tilsatte engasjeres bredt til å bistå som valgfunksjonærer. Dette har som nevnt vært tilfelle ved tidligere kirkevalg.

Departementet viser til dette og mener det er det lokale nivået som bør regulere godtgjørings- og kompensasjonsordninger og omfanget av frivillig, ulønnet innsats, tilpasset de lokale forholdene og innen rammen av den bevilgning som gis til gjennomføring av valgene.

Det fremgår her at beregningen av tildeling til valggjennomføringen fortsatt forutsetter frivillig innsats lokalt. Det er fra statens side ikke lagt opp til at kirkevalgene skal være fullfinansierte, selv om de er å forstå som offentlige valg.

Videre utarbeidelse av regelverk samt bearbeidelse av høring kan gjennomføres innenfor sekretariatets tilgjengelige ressurser.